

Dohnányi Ernő*

Irta: Papp Viktor

A zárkózott lelkű Dohnányiról nem tudom megállapítani, hogy a zongoraművészt, vagy a zeneszerzőt tartja-e többre önmagában. Mi mint zongoraművészt ma egyedülvalónak ismerjük. Legízlesebb és legbensőségesebb zongoraművésze a világnak s ha azt mondjuk, hogy a legnagyobb Beethoven-játszó, gigászi nagyságára rámutattunk.

D'Albert, a nagy Liszt-tanítvány, akinek erős individualizmusától áthatott játékában évtizedeken át gyönyörködött a világ, — időelőtt megöregedett; Sauer, Liszt és Rubinstein zseniális tanítványa, kora dacára is hőse még a hangversenytermeknek, bár szertelen temperamentumát és szeszélyeskedését sokszor szenvedik az ópuzok; Paderewsky csillogása és hatásvadászata nem fedi az ideális zongoraművész fogalmát; Backhaus Vilmos D'Albert erőteljes iskolájának méltó folytatója; Hoehn Alfréd álmodozó költő; Gabilovics pedig a Rubinstein iskolának minden technikai értékével ékes; Lhevinne a zongora hangzási effektusainak olyan fokozását valósítja meg, amelyre ezelőtt gondolni sem mertek; a nemrég elhalt Busoni a sajátos billentyűzés által előidézett hangszínek kezelésében és felfokozásában volt nagy; Godowsky bravurjaival szédít; Friedmann megértő Chopin-játékos és Schnabel fínom ízlésű klasszikus stílusza, — míg Dohnányiban a zongora mellett is mindig a zeneköltő dominál. *Játéka tiszta költészet*, melynek közép-

* Részlet szerzőnek a Stádium kiadásában „Arcok a magyar zenevilágból” címen legközelebb megjelenő kötetéből.

pontjában napként áll a szerző lelke és ő a sugarakat közvetítő zengő levegő.

L'art pour l'art szeretia hangszerét s míg mások a zongora segítségével tolmácsolják és magyarázzák a művet, addig Dohnányi újra-költi a zongora számára. „A Liszt-féle temperamentum kényszeríti a zongorát és az engedelmeskedni kénytelen. Dohnányi úgy játszik, ahogy a zongorának leginkább inyére van és a hangszer szívesen hajlik keze alá. Ezért a játék ment minden szélsőségtől, a legideálisabban zongoraszerű, hiszen legfőbb problémája, hogy ez és ez a szerzemény hogy hangzik legszelbben a zongorán” (Tóth Aladár).

Mindig kegyelettel s áhítattal ül hangszeréhez és sohasem zongorázik, hanem — *muzsikál, Varázslatos keze van a billentyűkön*. A koncertteremben előkelő, ragyogó hölgyek és unott urak zsúfolt tömegében, álmodozóan hullámozó elegancia illatos fényében egyszer csak megjelenik Beethoven. Ez tényleg Beethoven... az erőteljes, súlyos és fájdalmasan mindenható... Dohnányi az Asz-dur szonátát játssza... Lágy érzelemfúvattat, majd nyugtalanító mozgalmasságot érzünk, valami lüktető lendület, öröm, vágyódás, aggodalom, panasz és elragadtatás szól hozzánk, mintha bensőnk legmélyéről törne elő... hangzik az *Appassionata*...

De nemesak a legnagyobb mester kerül így ki újjai alól, hanem minden szerző. Ízlése és gondossága alapján Dohnányinak kellene megszabnia az egész világ zongorázói számára a külföldi stílusokat.

*Ő benne Bach mély hangzat-erkölese,
 Ő most a zenének e hőse, e bölse;
 Benne Beethoven, a titán,
 Kinél nem állott még e földön
 Ahoz, ki Aldott és El Örökkön,*

*Közelebb senki tán;
 Benne ujong a férfi, ki hódít.
 Gyermeki trillák benne kacagnak,
 Ifjú szerelme benne vívódik,
 Benne ujjong a férfi, ki hódít,
 S benne mily tündéri lenge
 Táncon kerengve
 Rengenek, ringanak
 S epesztően epednek halk női hangok!...
 Majd elhal a báj s zordul tör, elő
 A szenvedelem, az őserő:
 Kongnak a vészharangok,
 Tűzvész csap az égig,
 Viharozva vágat végig
 A földön, a vízen az orkán,
 Poklokra sodor tán.
 Mindent, ami él, mindent, ami áll —
 S megtorpan a Romlás kapuinál,
 Mert ott a halál!*

(Kozma Andor „Dohnányi hangverseny” című verséből.)

Zongoratechnikája természetesen mindenben tökéletes, de kiülön ki kell emelni pianóit, amelyeknél életesebbeket, melegebbeket, színesebbeket s olvadóbbakat ma senki sem tud kihozni a billentyűkből. Lelke feminin természetében gyökerezik ez a zenei beszéd.

Mint kamarazenesz: páratlan. Eszményi tökéletességű! Lelki berendezkedése, ópusztiszléte és stílusművészete predestinálja erre.

Mint karmester elsőrendű. Nem pedagógiai, hanem művészeti értelemben. Úgyesebbek, hatá-

sosabbak, szuggesztívebbek akadnak. — de művészi-
szibb, aligha. A felfogása mindig érdekel, nem
a külsőségeket, hanem a zeneköltő lelkét keresi.
Sohasem állítja önmagát a mű és zenekar közé,
hanem Haydn kellemét és Strauss Richárd fék-
telenkedését engedi érvényesülni. Mindig úgy,
ahogy a partitúra parancsolja. Karmesteri ru-
tinja még nem tökéletes, de az idő ezt is
meghozza.

*

Dohnányi Ernő középtermetű, szimpatikus
megjelenésű, fakó arcú, szelid nézésű, szökés
férfi. Művelt és kellemes modorú s zárkózott-
ságra hajlamos. A talentum szerénysége és ereje
éreződik egyéniségéből. Életét, dolgait, terveit
nem szereti mutatni, beszélni.

A legszeretetre méltóbb emberek egyike. Lát-
szik rajta a jóság. Szerény lelkének meleg ne-
mességével mindenütt hódít. Előtte senkit sem
szabad gáncsolni. A művészvilágban, az intrikák
világában, minden megtámadottat véd. Ellensé-
geiről sem hiszi el, hogy ártani akarnak neki.
Mindenkin, minden módon segíteni szeretne.
Igazi jótékonycélra sohasem tagadta meg művé-
szetét. A dolgozó és a szegény ember áll hozzá
legközelebb.

A tréfa és humor iránt nagy érzéke van.
Haydn derűje sugározza be lényét és tollát.

Emberi nemes vonásaihoz tartozik, hogy jó
férj és példás családapa. Második felesége
Galafres Elza, európai hírnő művésznő, poéta-
férjének méltó társa.

*

— Dohnányi neve a legnemesebb tiszta mu-
zikát jelenti — írta róla Cecile Gray, a nagy
angol zenekritikus.

— Mozartnak és Dohnányinak az ideálja egy:
a zene szép — mondta róla Richter János.

szel méltu lezend eszsirrev A